

Сергій Новописьменний,
м. Полтава, Україна

УДК 378.147:005.336.2

ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ З ОСНОВ ЗДОРОВ'Я

В статті на основі аналізу теоретическої літератури і власного практичного досвіду викладання дисциплін оздоровитального циклу охарактеризовані комплекс педагогічних умов формування базових компетенцій майбутнього вчителя по основам здоров'я. Теоретически обґрунтовані педагогіческі умови формування базових компетенцій майбутніх учителів по основам здоров'я в процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін, в єдності трьох складових: професійно орієнтоване освітнє середовище випускної кафедри; розробка електронного навчально-методического забезпечення для вивчення професійно орієнтованих дисциплін; технологія «3 ІІ» (ініціативність, інтерактивність, інтеграція).

Ключевые слова: *основы здоровья, будущий учитель по основам здоровья, базовые компетентности, компетентностный подход, педагогические условия.*

On the basis of theoretical analysis of literature and own practical experience of teaching health sciences cycle characterized by a complex of pedagogical conditions of formation of core competencies of the future teacher on the basis of health. Theoretically grounded pedagogical conditions of formation of core competencies of future teachers on the basics of health in the process of studying professionally oriented disciplines in the unity of three components: a professionally oriented educational environment issuing department; the development of electronic training and methodological support for the study of professionally oriented disciplines; technology "3 I" (creativity, interactivity, integration).

Key words: *foundation of health, the future teachers in basic health, basic competence, competence approach, pedagogical conditions.*

На сучасному етапі соціально-економічного, суспільно-політичного, духовного розвитку України формування культури здоров'я та здорового способу життя української нації, зокрема, учнівської та студентської молоді, є одним із стратегічних напрямів розвитку здорового українського суспільства. У зв'язку з цим вища педагогічна освіта має створювати максимально сприятливі умови для формування компетентного, конкурентоспроможного, висококваліфікованого, мобільного вчителя з основ здоров'я – вчителя-професіонала. Сьогодні в Україні більше 20000 ВНЗ, а отже мінімальна потреба в учителях з основ здоров'я – 20 тисяч осіб. Тому за останні роки педагогічні ВНЗ активно розпочали підготовку майбутніх учителів з основ здоров'я.

Проблема формування компетентностей майбутніх фахівців галузі здоров'я людини була предметом наукових досліджень таких авторів: О. Онопрієнка [12], Н. Левінець [11], І. Іваній [8], Д. Вороніна [3], Т. Бондаренко [2].

Метою нашої статті є розкрити специфіку педагогічних умов формування базових компетентностей майбутніх вчителів здоров'я.

Педагогічні умови, як зазначають С. Висоцький, Ю. Колос, є сукупністю об'єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних засобів його здійснення, коли забезпечується успішне розв'язання поставленого педагогічного завдання. У цьому контексті умови виступають у ролі динамічного регулятора інформаційних, особистісних, психологічних і педагогічних факторів навчання [10].

Педагогічні умови формування базових компетентностей майбутніх учителів основ здоров'я – це комплекс можливостей, технологій та засобів організації процесу вивчення професійно орієнтованих дисциплін, що забезпечують ефективність та результативність формування базових компетентностей майбутніх учителів основ здоров'я.

До таких педагогічних умов ми відносимо:

1. Професійно орієнтоване освітнє середовище випускаючої кафедри з підготовки МУОЗ;
2. Розробку електронного НМЗ для вивчення професійно орієнтованих дисциплін;
3. Технологію «ЗІ» (ініціативність, інтерактивність, інтеграція).

Обґрунтуємо їх з позиції сучасної педагогічної науки та практики.

1. Професійно орієнтоване освітнє середовище випускаючої кафедри по підготовці МУОЗ

Важливою в організації навчально-виховного процесу, особливо у формуванні базових компетентностей майбутніх учителів основ здоров'я, є загальноуніверситетська атмосфера, яку створюють традиції педагогічного ВНЗ, мікроклімат колективів науково-педагогічних працівників та студентських академічних груп, відношення доброзичливості та взаємної відповідальності між суб'єктами педагогічного процесу.

Метою і результатом навчання у педагогічному ВНЗ є певний тип самостійної особистості – компетентного професіонала, підготовленого до включення у реальний педагогічний процес, що обумовлює необхідність проектування у ньому професійно орієнтованого освітнього середовища.

А. Ісаєв, Н. Платошина пропонують декілька трактувань поняття «*професійно орієнтованого освітнього середовища* ВНЗ». Професійно орієнтоване освітнє середовище розглядається як система ключових факторів, що визначають утворення і розвиток особистості: соціум, суспільно-політичний лад країни, природне та соціокультурне середовище (містить культуру педагогічного середовища), засоби масової інформації, випадкові події; як сукупність емоційного мікроклімату, особистісного благополуччя кожного студента, особливостей субкультури ВНЗ, у результаті взаємодії яких відбувається становлення особистості студента; як частина соціокультурного простору, зона взаємодії освітніх систем, їх елементів, освітнього матеріалу та суб'єктів освітніх процесів; як предметно-просторове оточення студента, в якому він здійснює свою навчальну діяльність, розширене за рахунок інформаційного середовища [7].

ПООС випускаючої кафедри з підготовки МУОЗ можна зобразити за допомогою схеми (рис. 1). Зазначимо, що ПООС випускаючої кафедри з підготовки МУОЗ створюється за допомогою спілкування та взаємодії студентів-МУОЗ з науково-педагогічними працівниками кафедри у процесі діяльності складових ПООС.

Сьогодні створення ПООС – основна риса методики професійної освіти, що забезпечує підготовку МУОЗ до педагогічної та здоров'язбережувальної діяльності, формування БК МУОЗ. Таке середовище має стати, з одного боку, засобом інтеграції навчальної, методичної та комунікативної діяльності суб'єктів педагогічного процесу у педагогічних ВНЗ, а з іншого – педагогічною умовою, здатною забезпечити формування БК МУОЗ, високу ефективність самоосвіти та фахового самовдосконалення МУОЗ за період навчання у ВНЗ. ПООС зміщує акценти зі взаємодії науково-педагогічного працівника та студента на взаємодію МУОЗ із освітнім середовищем.

2. Розробка електронного НМЗ для вивчення професійно орієнтованих дисциплін, як педагогічна умова формування БК МУОЗ, передбачає зміщення акцентів на створення електронних засобів навчання, дистанційних курсів, персональних веб-сайтів.

До ЕЗН дослідники відносять електронні підручники й посібники, електронні навчально-методичні комплекси, комп'ютерні тести, дистанційні курси тощо.

Здатність розробляти ЕЗН – це інформаційно комунікаційні БК МУОЗ, тому у процесі навчання у педагогічному ВНЗ доцільно орієнтувати студентів на формування навичок розробки ЕЗН, що у майбутній професійній діяльності уможливлять МУОЗ урізноманітнити та оптимізувати навчально-виховний процес у загальноосвітньому навчальному закладі.

Розробка електронного НМЗ для вивчення професійно орієнтованих дисциплін у нашому дослідженні – це процес створення ЕЗН, дистанційних курсів, персональних веб-сайтів і є спільною творчою діяльністю студентів МУОЗ та науково-педагогічних кадрів ВНЗ.

Спільна творча діяльність, як зазначає Е. Лузік, є умовою формування БК МУОЗ, оскільки тільки творча, вільна, здатна на самоздійснення особистість, спроможна долучатися до соціальної співтворчості, прогнозувати та впливати на зміни у суспільстві.

Рис. 1. ПООС випускаючої кафедри по підготовці МУОЗ

Електронний НМКД (ЕНМКД) – це комплекс спеціально розроблених матеріалів, подано у вигляді гіпертекстового середовища, що є цілісним утворенням та забезпечує опанування студентами певної навчальної дисципліни та формування БК МУОЗ. Такий ЕНМКД науково-педагогічні працівники розробляли спільно зі студентами-МУОЗ: науково-педагогічні працівники готували інформаційне наповнення комплексу, розробляли лекційний, лабораторно-практичний матеріали, а студенти допомагали форматувати документи, розробляли презентації, розміщувати матеріали у комп'ютерну оболонку.

3. Технологія «3І» (ініціативність, інтерактивність, інтеграція), як педагогічна умова формування БК МУОЗ, полягає у створенні такої педагогічної технології, що уможливила б ефективне формування БК МУОЗ у процесі їх професійної підготовки.

Поняття «технологія» (від гр. *techne* – мистецтво, майстерність; *logos* – наука, поняття, вчення) означає сукупність методів обробки, виготовлення, зміни стану, властивостей, форми матеріалу, що здійснюються під час виготовлення продукції [1].

У педагогічній літературі поширеним є поняття «педагогічна технологія», у трактуванні якого дослідники не мають одностайної думки.

У нашому дослідженні технологію формування БК МУОЗ ми називаємо *Технологією «3І»*, де 3 І – це *ініціативність, інтеграція, інтерактивність*.

Технологія «3І» – це прийоми діяльності виховання МУОЗ, що забезпечують формування БК МУОЗ.

Суть цієї технології полягає у:

1) *реалізації принципу ініціативності*: в ініціативності науково-педагогічних працівників щодо застосування педагогічних інновацій та інтерактивних методів навчання та у формуванні ініціативності студентів-МУОЗ, як складної багатфункціональної якості особистості, що слугує інтегративною основою взаємозв'язку інших якостей особистості, а саме, цілеспрямованості, активності, самостійності, самодисциплінованості тощо, розвиток яких відбувається через реалізацію ініціативних дій [13].

2) *реалізації принципу інтерактивності*: вибудовуванні інтерактивного навчально-виховного процесу, що базується на паритетній взаємодії «науково-педагогічних працівників ВНЗ – студент-МУОЗ» та орієнтовану на освіту протягом життя [6].

3) *реалізації принципу інтеграції навчання*. Інтеграція – процес і результат створення нерозривного, єдиного, цілісного. У контексті нашого дослідження – це поєднання педагогічної технології зі здоров'язбережувальними технологіями. Отже інтеграція дає змогу використовувати нестандартні форми професійної діяльності, творити нові технології [9].

Фактично, *Технологія «3І»* – це поєднання педагогічної технології із здоров'язбережувальними технологіями.

Погоджуючись з М. Гриньовою, під здоров'язбережувальними технологіями навчання будемо розуміти цілісну технологічну навчальну систему, що містить інтеграцію технічного, дидактичного та здоров'язбережувального освітнього середовища, в умовах якого послідовність упорядкованої сукупності дій та операцій забезпечує цілісну систему управління навчальною діяльністю студентів-МУОЗ. Створення здоров'язбережувального освітнього середовища, наголошує дослідниця, передбачає їх впровадження в освітніх технологіях, у змісті яких основне смислове навантаження реалізує термін «здоров'язбереження», що означає ситуацію, коли сутнісні ознаки освітніх технологій конкретизують їх зміст крізь призму цього поняття та корелятивних до нього термінів «здоров'я» та «здоровий спосіб життя» [5].

У нашому дослідженні ми використаємо таку класифікацію здоров'язбережувальних технологій, яку пропонує М. Гончаренко:

- *медико-гігієнічні технології* (дотримання санітарно-гігієнічних норм, надання повноцінної медичної допомоги суб'єктам навчально-виховного процесу тощо);
- *фізкультурно-оздоровчі технології* (загартовування, розвиток в учнів та студентів сили, швидкості, гнучкості, витривалості);
- *екологічні здоров'язбережувальні технології* (підвищення рівня духовно-етичного здоров'я учнів та студентів, формування у них екологічної свідомості та прагнення до збереження навколишнього середовища);
- *технології забезпечення безпеки життєдіяльності* (дотримання правил пожежної безпеки, охорони праці, цивільної оборони тощо);
- *лікарсько-оздоровчі технології* (реалізація принципів лікувальної педагогіки та лікувальної фізкультури);
- *соціально-адаптуючі та особистісно розвивальні технології* (впровадження у навчально-виховний процес програм соціальної та сімейної педагогіки, соціально-психологічних тренінгів для вчителів, МУОЗ, учнів та їх батьків);
- *здоров'язберігаючі освітні технології* (застосування психолого-педагогічних методів і прийомів, спрямованих на здоров'язбереження дітей, студентів та підвищення ефективності навчально-виховного процесу) [4].

Технологія «3І» є синергією педагогічної технології та здоров'язбережувальних технологій і базується на використанні таких інтерактивних форм навчання як бінарні навчальні заняття, круглі столи, тренінги, майстер-класи у поєднанні з ЕЗН, ДК, що знайшли відображення в *Інтегрованому експрес-курсі «Формування базових компетентностей майбутніх учителів з основ здоров'я»*. Особливістю цієї технології є організація інтерактивного спілкування МУОЗ з науково-педагогічними працівниками через їх персональні веб-сайти, не

заперечуючи і не лишаючи студентів живого спілкування з ними (взаємодія «науково-педагогічні працівники ВНЗ – студент-МУОЗ»).

Зміст цієї технології є сукупністю педагогічних умінь, прийомів реалізації педагогічного впливу та взаємодії, що сприяють формуванню БК МУОЗ у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін.

Таким чином, нами проаналізовано особливості формування базових компетентностей майбутніх вчителів здоров'я в практиці вітчизняної та світової педагогічної науки. Теоретично обґрунтовано та експериментально *перевірено* педагогічні умови формування базових компетентностей майбутніх учителів з основ здоров'я у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін, що охоплюють 1) професійно орієнтоване освітнє середовище випусканої кафедри з підготовки майбутніх учителів з основ здоров'я; 2) розробку електронного навчально-методичного забезпечення для вивчення професійно орієнтованих дисциплін; 3) технологію «3І» (ініціативність, інтерактивність, інтеграція).

Подальші дослідження вбачаємо у розробці комплексної методики формування базових компетентностей майбутніх вчителів основ здоров'я та впровадженні її у навчальний процес педагогічних ВНЗ.

Використанні літературні джерела

1. *Алфімов Д. В.* Структурно-змістовний контент поняття технології [Електронний ресурс] / Д. В. Алфімов // Науковий вісник Донбасу. – 2011. – № 3. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nvd_2011_3_2.pdf
2. *Бондаренко Т. Є.* Визначення структури здоров'язберігаючої компетентності майбутніх вчителів біології [Текст] / Т. Є. Бондаренко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 2012. – № 1 (19). – С. 214-223.
3. *Воронін Д. Є.* Здоров'язберігаюча компетентність студента в соціально-педагогічному аспекті [Текст] / Д. Є. Воронін. Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту, – 2006. – № 2. – С. 25-28.
4. *Гончаренко М. С.* Поняття «валеопедагогіка» та «педагогічна валеологія» у психолого-педагогічній літературі [Текст] / М. С. Гончаренко, С. Є. Лупаренко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Суми : СумДПУ, 2010. – № 1 (3). – С.30–38.
5. *Гриньова М. В.* Проблеми застосування здоров'язбережувальних технологій у загальноосвітньому навчальному закладі [Текст] / М. В. Гриньова // Тези доповідей XIII міжнародної науково-практичної конференції [Валеологія: сучасний стан, напрямки та перспективи розвитку], (9 квітня – 11 квітня 2015 р.), – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – С. 32–35.
6. *Гриньова М. В.* Саморегуляція : навч.-метод. посіб. [Текст] / М. В. Гриньова. – Полтава : АСМІ. – 2008. – 286 с.
7. *Исаев А. В.* Проектирование профессионально-ориентированной образовательной среды в вузе [Текст] / А. В. Исаев, Н. А. Платошина // Известия Волгоградского государственного технического университета. – 2012. – Вып. № 9. Том 11. – С.69-72.
8. *Іваній І. В.* Характеристика сутності здоров'язберігаючої компетентності вчителя фізичної культури [Текст] / Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту, 2013. – № 3. – С. 18-22.
9. *Коджаспирова Г. М.* Педагогіка: учебник [Текст] / Г. М. Коджаспирова. – М. : Гардарики, 2004. – 528 с.
10. *Колос Ю. З.* Формування інформаційно-технологічних компетентностей майбутніх перекладачів у процесі фахової підготовки: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 [Текст] / Колос Юлія Зіновівна. – К., 2010. – 230 с.
11. *Левінець Н.* Здоров'язбережувальна компетентність сучасного вихователя як важлива складова професійної готовності. Вісник Інституту розвитку дитини. Сер.: Філософія, педагогіка, психологія, – 2014. – Вип. 36. – С. 88-94.

12. *Онопрієнко О.В.* Формування базових професійних компетентностей майбутнього вчителя фізичної культури у процесі вивчення фахових дисциплін: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 [Текст] / О. В. Онопрієнко ; Черкас. нац. ун-т імені Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

13. *Трошкін О.В.* Педагогічні умови розвитку ініціативності майбутніх дизайнерів у процесі навчально-творчої діяльності: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 [Текст] / Трошкін Олександр Васильович. – Донецьк, 2004. – 227 с.

Bibliography

1. *Alfimov D. V.* Strukturno-zmistovnyi kontent poniattia tekhnologii [Elektronnyi resurs] / D. V. Alfimov // Naukovyi visnyk Donbasu. – 2011. – № 3. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nvd_2011_3_2.pdf

2. *Bondarenko T. Ye.* Vyznachennia struktury zdorov'yazberihaiuchoi kompetentnosti maibutnikh vchyteliv biolohii [Tekst] / T. Ye. Bondarenko // Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii. – Sumskiy derzhavnyi pedahohichniy universytet imeni A. S. Makarenka, 2012. – № 1 (19). – S. 214-223.

3. *Voronin D. Ye.* Zdorov'yazberihaiucha kompetentnist studenta v sotsialno-pedahohichnomu aspekti [Tekst] / D. Ye. Voronin. Pedahohika, psykholohiia ta med.-biol. probl. fiz. vykhovannia i sportu, – 2006. – № 2. – S. 25-28.

4. *Honcharenko M. S.* Poniattia «valeopedahohika» ta «pedahohichna valeolohiia» u psykholohopedahohichnii literaturi [Tekst] / M. S. Honcharenko, S. Ye. Luparenko // Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii. – Sumy : SumDPU, 2010. – № 1 (3). – S.30–38.

5. *Hrynova M. V.* Problemy zastosuvannia zdorov'yazberezhuvalnykh tekhnologii u zahalnoosvitnomu navchalnomu zakladi [Tekst] / M. V. Hrynova // Tezy dopovidei KhIII mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Valeolohiia: suchasnyi stan, napriamky ta perspektyvy rozvytku], (9 kvitnia – 11 kvitnia 2015 r.), – Kharkiv : KhNU imeni V. N. Karazina, 2015. – S. 32–35.

6. *Hrynova M. V.* Samorehuliatsiia : navch.-metod. posib. [Tekst] / M. V. Hrynova. – Poltava : ASMI. – 2008. – 286 s.

7. *Ysaev A. V.* Proektyrovanye professyonalno-oryentyrovannoi obrazovatelnoi sredy v vuze [Tekst] / A. V. Ysaev, N. A. Platoshyna // Yzvestyia Volhohradskoho hosudarstvennogo tekhnicheskoho unyversyteta. – 2012. – Vyp. № 9. Tom 11. – S.69-72.

8. *Ivanii I. V.* Kharakterystyka sutnosti zdoroviazberihaiuchoi kompetentnosti vchytelia fizychnoi kultury [Tekst] / Pedahohika, psykholohiia ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu, 2013. – № 3. – S. 18-22.

9. *Kodzhaspyrova H. M.* Pedahohyka: uchebnyk [Tekst] / H. M. Kodzhaspyrova. – M. : Hardaryky, 2004. – 528 s.

10. *Kolos Yu. Z.* Formuvannia informatsiino-tekhnolohichnykh kompetentnostei maibutnikh perekkladachiv u protsesi fakhovoi pidhotovky: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 [Tekst] / Kolos Yuliia Zinoviivna. – K., 2010. – 230 с.

11. *Levinets N.* Zdorov'yazberezhuvalna kompetentnist suchasnoho vykhovatel'ia yak vazhlyva skladova profesiinoi hotovnosti. Visnyk Instytutu rozvytku dytyny. Ser.: Filosofiia, pedahohika, psykholohiia, – 2014. – Vyp. 36. – S. 88-94.

12. *Onopriienko O.V.* Formuvannia bazovykh profesiinykh kompetentnostei maibutnoho vchytelia fizychnoi kultury u protsesi vyvchennia fakhovykh dystsyplin: avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.04 [Tekst] / O. V. Onopriienko ; Cherkas. nats. un-t imeni B. Khmelnytskoho. – Cherkasy, 2009. – 20 s.

13. *Troshkin O. V.* Pedahohichni umovy rozvytku initsiatyvnosti maibutnikh dizaineriv u protsesi navchalno-tvorchoi diialnosti: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04 [Tekst] / Troshkin Oлександр Vasylovych. – Donetsk, 2004. – 227 s.

ІІІ РОЗДІЛ. ІННОВАЦІЇ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ ТА ОСВІТІ ДОРΟΣЛИХ

Світлана Зінченко,
м. Київ, Україна

УДК 37.015.31:159.923.2(-053.8)

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ДОРΟΣЛИХ УЧНІВ

В статті автор розглядає психолого-педагогічні основи особистісного розвитку дорослих учнів, розкриває етапи особистісного розвитку, аналізує основні вимоги до особистісного розвитку дорослих учнів. Зазначає, що особистісний розвиток неможливий без розвитку рефлексії, оскільки дорослий учень постійно знаходиться в стані самопізнання. Акцентує увагу на використанні методів активного навчання, оскільки вони мають велике вплив на засвоєння навчальної інформації та розвиток особистісних якостей, спрямованості освітнього процесу на стимулювання саморозвитку дорослих учнів.

Ключові слова: особистісний розвиток, дорослість, дорослі учні.

The author considers the psychological and pedagogical foundations of personal growth of adult learners, reveals stages of personal growth, analyzes the basic requirements for personal growth of adult learners. Stresses that personal development is impossible without the development of reflection, as an adult learner is constantly in a state of self-knowledge. Emphasising the use of active learning methods as they have great influence on the learning of information and development of personal qualities, orientation of the educational process to promote self-development of adult learners.

Key words: personal growth, maturity, adult students.

В Україні більше уваги приділяється освіті дорослих, оскільки вона стає важливим фактором розвитку особистості на всіх етапах її життєвого та професійного шляху. Адаже у дорослих виникає необхідність постійного оновлення знань.

За психолого-педагогічним значенням освіта дорослих спрямована на збагачення творчого потенціалу та всебічного розвитку особистості. На якому б етапі життєвого та професійного шляху не знаходилася людина, вона не вважатиме себе остаточно сформованою особистістю та професіоналом. У цьому полягає важлива особливість індивідуального досвіду, самосвідомості, розвитку особистості.

Специфіку психології навчання дорослих, а саме: психологічні характеристики дорослого як суб'єкта освіти проаналізовано Б. Ананьєвим, С. Вершловським, Ю. Кулюткіним, С. Рубінштейном, Г. Сухобською; можливість успішної реалізації в освіті на різних етапах зрілості доведена Л. Анцифоровою, Л. Виготським, Д. Роджерсом, Л. Лук'яною, Н. Нічкало та ін.

З урахуванням того, що освіта дорослих може ефективно розв'язувати проблему особистісного розвитку дорослих учнів, актуалізується необхідність наукового осмислення її психолого-педагогічних засад.

Відправним моментом у цьому процесі є розуміння дорослості як важливого етапу життєвого шляху особистості, етапу, на якому відбувається розквіт її творчих сил, соціальних та трудових досягнень, внеску не лише у індивідуальний розвиток, але і в розвиток суспільства. Це й зумовило тему статті.

Суспільство визнає дорослою таку особистість, яка має високу міру соціальної та професійної компетентності, необхідної для ухвалення життєво важливих рішень, здатна реально

та зважено планувати процес власної життєдіяльності у загальній системі соціальних відносин, самостійно та продуктивно реалізовувати намічені плани, передбачати наслідки власних рішень, нести за них відповідальність на основі засвоєних соціальних норм і цінностей. Маючи соціальні права та обов'язки, доросла людина виступає з позиції активного суб'єкта громадського та виробничого життя [6].

Одне з більш широких досліджень, присвячених психічному розвитку дорослих, було організовано Б. Ананьєвим. У дослідженні послідовно, рік за роком, починаючи з періоду юності (з 18 років) і закінчуючи досить зрілим віком (до 55 років), простежувалася динаміка розвитку психічних функцій: уваги, пам'яті, мислення, інтелекту в цілому.

Згідно дослідженню, рівень функціонального розвитку інтелекту залишається досить високим на усіх етапах вікової еволюції дорослої особистості. Цей факт свідчить передусім про її високий потенціал [10].

Тобто, з настанням дорослості процес розвитку особистості не припиняється та не завершується; йому притаманні суперечливість та гетерохронність; виокремлюються сенситивні та критичні моменти; психофізіологічний розвиток не є статичним; природа його різна і суперечлива. Про реальність феномену розвитку впродовж вікових періодів свідчать такі пізньовікові новоутворення як процес віддаленої ремінісценції (пізніше згадування того, що в минулому не вдалося відтворити), перегляд власного життя, явище біографічної пам'яті. Споріднена з цим твердженням ідея гетерохронного розвитку психічних функцій, згідно з якою, високий рівень розвитку однієї функції може зберігатися до старості, іншої – обмежуватися періодами юності та ранньої дорослості. Одні функції починають застарівати від народження, інші знижують рівень дії лише в старості, а деякі розвиваються навіть у старості [8].

Важливу значущість має також криза дорослості, що містить позитивні витоки, оскільки сприяє самопізнанню, саморозвитку, самовдосконаленню, якісним новоутворенням у психіці. Проте, чи призведе ця криза до застою або творчості, залежатиме безпосередньо від кожної людини.

Розвиток особистості є безмежним процесом, що відбувається впродовж усього життя. У дорослих вікових групах він відбувається за своєрідного поєднання зі стабільністю. Якщо у пізнавальній сфері людини на момент переходу до дорослого життя основні структури сформовано, то у структурі її особистості настає період глибоких змін [4].

Виходячи зі зазначеного вище, особистісний розвиток дорослих учнів сприяє перетворенню їх внутрішнього світу і проходить у кілька етапів:

- прийняття на себе відповідальності за власні дії, результат яких завчасно невідомий;
- переживання щодо реалізації різних варіантів майбутнього, власної приналежності до побудови образу бажаного результату, здібності реалізувати задумане;
- реалізація можливостей, що відкриваються в певній діяльності;
- прийняття відповідального рішення про припинення дій;
- усвідомлена оцінка результату як особистісного новоутворення, що досягається завдяки власній активності.

Перетворення внутрішнього світу пов'язано з рядом категорій:

- категорія потреб, детермінована рівнем духовності, людяності, розумності (знаходиться під впливом соціокультурних умов та внутрішніх норм, а також інтересів активності, мети, потреб);
- категорія здібностей, зумовлена природними задатками (знаходиться під впливом соціокультурних умов та внутрішніх норм, а також інтересів, активності, мети, потреб);
- категорія внутрішніх норм, пов'язана з інформованістю, правилами власних дій (залежить від стану потреб, рівня розвитку здібностей) [3].

Розвиток цих категорій передбачає: *гуманність* (турботливе створення умов для зростання потреб і здібностей), *цілісність* (забезпечення навчання і розвитку), *дієвість* (активність і тренінговість).

Таким чином, особистісний розвиток дорослих учнів є процесом набуття абсолютно нового досвіду, формування певного стилю поведінки та відношення до оточуючих. Особистісний розвиток допомагає дорослому учню перетворити неусвідомлені вчинки в усвідомлені та послідовні дії. Кількість часу, що потрібна для повноцінного особистісного розвитку, може бути різною і, в першу чергу, залежить від бажання людини щось змінювати у власному житті. Постійний розвиток допомагає дорослій особистості долати психологічні труднощі. Тобто, особистісний розвиток – це позитивні зміни в особистості, збільшення її потенціалу [9].

Важливим і необхідним є врахування своєрідності та неповторності кожної особистості, активне включення у процес професійного становлення. Розвиток особистості відбувається у процесі професійного становлення, а професійне становлення неможливе без якісних змін, зростання особистості; воно є метою і, разом з тим, наслідком особистісного розвитку. Відповідно перспективним є застосування у професійній підготовці особистісного підходу. У межах цього підходу накопичено багато даних щодо необхідних особистісних якостей професіонала, а відповідний особистісний розвиток розглядається як мета професійного становлення.

Для розуміння єдності професійного та особистісного розвитку важливими є мотиваційні теорії, що розкривають роль мотивації і цілеутворення особистості у професійній діяльності. Різні мотиви особистості виступають, за певних обставин, спонукальною силою у досягненні мети: стати хорошим професіоналом. Через мотивацію збігаються особистісний та професійний аспекти [5]. Тому для особистісного розвитку дорослих учнів важливі дві вимоги: 1) присвячення себе чомусь вищому, ніж власне «Я», 2) успішне виконання наміченого завдання. Креативність, безпосередність, сміливість та наполеглива творча діяльність є основними характерними рисами дорослих учнів, які прагнуть до самоактуалізації [13].

У зв'язку з цим особистісний розвиток відбувається за такими напрямками:

- зростання самостійності, свободи та відповідальності, розвиток індивідуальності (неповторності);
- посилення соціально-духовної інтегрованості, соціальної відповідальності, збагачення форм життєдіяльності.

Проте у дорослому віці розвиток не відбувається прямолінійно, а лише як накопичення та розширення раніше набутих життєвих принципів, поглядів, соціальних настанов тощо. При цьому потрібно зазначити, що особистісний розвиток неможливий без розвитку рефлексії, адже дорослий учень постійно перебуває в стані самопізнання. Він є здатним до рефлексії, що допомагає йому виходити за межі безпосередніх життєвих ситуацій, переносити центр уваги із ситуативного на істотне, опосередковане, переходити від розвитку окремих психічних властивостей до узагальнення й розвитку цілісності власного «Я» [14].

Важливим є одночасне «утримання» двох ліній розвитку – розвитку рефлексії та розвитку в площині активної діяльнійшої взаємодії дорослої особистості зі світом. Людина, яка зосереджується на собі, відсторонюючись від світу, є дисгармонійною, а її розвиток деформується. У той же час людина, яка не здатна до глибокої рефлексії й саморегуляції, є також дисгармонійно-поверхневою, безвідповідальною і неперспективною. Адже така позиція визначає недостатність саморегуляції та кризи відповідальностей [7].

Усвідомлення відмінностей у досвіді дорослих учнів вимагає правильного добору методів активного навчання. Використання методів активного навчання є важливим тому, що вони мають значний вплив на засвоєння навчальної інформації та розвиток особистісних якостей. Методи активного навчання постійно використовуються під час проведення тренінгів, оскільки завдяки їм засвоюються нові знання, формуються вміння та навички, розвиваються позитивні якості особистості, активізується взаємодія між учасниками занять.

На тренінгових заняттях кожен учень повинен мати можливість висловлюватись, брати участь в обговореннях, рольових і ділових іграх, виконанні практичних завдань, «мозкових штурмах», виробленні правил поведінки, розпорядку та інших видах діяльності. Зрозуміло, що природний рівень активності у кожної людини різний, але від майстерності тренера

залежить створення умов для активного залучення учасників у процес навчання. В основі цього підходу міститься переконання, що дорослі навчаються ефективно, коли взаємодіють не лише з тренером, а й один з одним [12].

Крім того, дорослий учень повинен вчитися структурувати, організовувати власний діяльнісний спосіб існування у світі, самостійно створювати психологічні прийоми оптимізації діяльнісного існування, визначати вибір стратегії дій особливостями особистісного ресурсу [1]. У зв'язку з цим А. Брушлинський зазначає, що з дорослішанням особистості, саморозвиток, самовиховання, самоформування займають в її житті більше місця [2].

Враховуючи зазначене вище, освітній процес спрямовано не тільки на теоретичну й практичну підготовку, але й на самоосвіту і, в кінцевому результаті, – на стимулювання саморозвитку, оскільки доросла особистість «повинна керувати власним життям і, не відкидаючи впливу інших, розраховувати лише на себе» [11].

Таким чином, особистісний розвиток дорослих учнів – це активний і усвідомлений розвиток власної фізичної, психічної, соціальної, духовної природи, здібностей; це привнесення сенсу у власне існування, творення життєвого шляху. З точки зору сучасної педагогіки та психології, особистісний розвиток дорослих є важливою умовою успішної навчальної та професійної діяльності.

Використані літературні джерела

1. Анциферова Л. И. Личность в динамике: некоторые итоги исследования [Текст] // Психологический журнал / Л. И. Анциферова, – 1992. – Т. 13. – № 5. – С. 12-25.
2. Брушлинский А. В. Проблема субъекта в психологической науке. Сознание личности в кризисном обществе [Текст] / А. В. Брушлинский. – М., 1995. – С. 28-42.
3. Громкова М. Т. Андрагогика: теория и практика образования взрослых: учеб. пособ. [Текст] / М. Т. Громкова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 495 с.
4. Дорослість як етап онтогенезу [Електронний ресурс]. – Режим доступу 25.07.2014: <<http://studentam.net.ua/content/view/3158/97/>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
5. Колесніченко Л. А. Проблема особистісного і професійного розвитку в сучасній психології [Текст] / Л. А. Колесніченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу 20.06.2014: <<https://www.google.com.ua/>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
6. Кулюткин Ю. Н. Психологические проблемы образования взрослых [Текст] / Ю. Н. Кулюткин [Электронный ресурс]. – Режим доступа 15.08. 2012: <<http://www.vorpsy.ru/issues/1989/892/892005.htm>>. – Язык рус.
7. Максименко С. Д. Генезис существования личности [Текст] / С. Д. Максименко. – К.: КММ, 2006. – 240 с.
8. Павелків Р. В. Вікова психологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. [Текст] / Р. В. Павелків. – К.: Кондор, 2011. – 468 с.
9. Психологос. Энциклопедия практической психологии [Электронный ресурс]. – Режим доступа 18.02.2014: <http://www.psychologos.ru/articles/view/lichnostnyu_rost>. – Загл. с экрана. – Язык рус.
10. Развитие психофизиологических функций взрослых людей [Текст] / под ред. Б. Г. Ананьева, Е. И. Степановой. – М., 1977. – 200 с.
11. Смайлс С. Саморазвитие умственное, нравственное и практическое [Текст] / С. Смайлс; пер. с англ. В. Вольфсон. – Минск, 2000. – 411 с.
12. Софій Н. Сто і один метод активного навчання / Н. Софій, В. Кузьменко [Електронний ресурс]. – Режим доступу 25.07.2014: <<http://osvita.ua/school/theory/1360/>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
13. Фрейдджер Р. Личность. Теории, упражнения, эксперименты [Текст] / Р. Фредджер. – СПб.: Прайм – ЕВРОЗНАК, 2006. – С. 373-406.
14. Шрейдер Ю. А. Человеческая рефлексия и две системы этического сознания [Текст] / Ю. А. Шрейдер. // Вопросы философии, – 1990. – № 7. – С 32-41.

Bibliography

1. *Ancyferova L. I. Lichnost' v dinamike: nekotorye itogi issledovanija / Ancyferova L. I. // Psihologicheskij zhurnal, – 1992. – Т. 13. – № 5. – S. 12-25.*

2. Brushlinskij A. V. Problema sub'ekta v psihologicheskoy nauke. Soznanie lichnosti v krizisnom obshchestve / Brushlinskij A. V. – M., 1995. – S. 28-42.
3. Gromkova M. T. Andragogika: teorija i praktika obrazovanija vzroslyh: ucheb. posob. / M. T. Gromkova. – M.: JuNITI-DANA, 2005. – 495 s.
4. Doroslist' jak etap ontogenezu [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu 25.07.2014: <<http://studentam.net.ua/content/view/3158/97/>>. – Zagol. z ekranu. – Mova ukr.
5. Kolesnichenko L. A. Problema osobystisnogo i profesijnogo rozvytku v suchasnij psihologii' / Kolesnichenko L. A. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu 20.06.2014: <<https://www.google.com.ua/>>. – Zagol. z ekranu. – Mova ukr.
6. Kuljutkin Ju. N. Psihologicheskie problemy obrazovanija vzroslyh / Ju. N. Kuljutkin [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa 15.08.2012: <<http://www.voppsy.ru/issues/1989/892/892005.htm>>. – Jazyk rus.
7. Maksimenko S. D. Genezis sushhestvovanija lichnosti / Maksimenko S. D. – K.: KMM, 2006. – 240 s.
8. Pavelkiv R. V. Vikova psihologija: pidruch. dlja stud. vyshh. navch. zakl. / Pavelkiv R. V. – K.: Kondor, 2011. – 468 s.
9. Psihologos. Jenciklopedija prakticheskoy psihologii [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa 18.02.2014: <http://www.psychologos.ru/articles/view/lichnostnyy_rost>. – Zagl. s jekrana. – Jazyk rus.
10. Razvitie psihofiziologicheskikh funkcij vzroslyh ljudej / pod red. B.G. Anan'eva, E. I. Stepanovoj. – M., 1977. – 200 s.
11. Smajls S. Samorazvitie umstvennoe, npravstvennoe i prakticheskoe / S. Smajls; per. s angl. V. Vol'fson. – Minsk, 2000. – 411 s.
12. Sofij N. Sto i odyn metod aktyvnogo navchannja / N. Sofij, V. Kuz'menko [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu 25.07.2014: <<http://osvita.ua/school/theory/1360/>>. – Zagol. z ekranu. – Mova ukr.
13. Frejdzher R. Lichnost'. Teorii, uprazhnenija, jeksperimenty / R. Fredzher. – SPb.: Prajm – EVROZNAK, 2006. – S. 373-406.
14. Shrejder Ju.A. Chelovecheskaja refleksija i dve sistemy jeticheskogo soznanija / Shrejder Ju.A. // Voprosy filosofii. – 1990. – № 7. – S 32-41.

Олена Онопченко,

м. Київ, Україна

УДК 372.32:-044.247;004.255

ВІДКРИТЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ТА ЙОГО ІНТЕГРАЦІЯ У ВІРТУАЛЬНИЙ ПРОСТІР ІНТЕРНЕТУ

В статтє раскрывається одна из форм развития современного общества – открытая образовательная среда, способствующая созданию комфортных условий для развития обучающихся, повышающая их мотивацию к обучению, способствующая достижению ими высоких образовательных результатов и являющаяся важнейшим условием при создании информационно-социальной среды.

Ключевые слова: *открытая образовательная среда, информационно-образовательная среда, образование, процесс обучения.*

The article reveals the one of the forms of modern society development - an open educational environment, which promotes the creation of favorable conditions for the development of students, increases their motivation to study, contributes to the achievement of high educational outcomes and is an important condition for creation of information-social environment.

Key words: *open educational environment, information-social environment, education, educational process*

Глобальні зміни в культурі, науці, економіці, соціокультурної дійсності останніх років вимагають перехід суспільства до принципово нового відкритого інформаційного середовища, здатного акумулювати інноваційні процеси та тенденції сучасних досягнень. Природним є необхідність віддзеркалення цих об'єктивних реалій в сучасній освіті, одним із завдань якої

є побудова відкритого освітнього середовища шляхом інтеграції інформаційних і телекомунікаційних технологій у навчально-виховний процес.

У центрі уваги як світових, так і українських освітян-науковців, починаючи з XXI століття, постають аспекти облаштування сучасного освітнього простору в умовах відкритості освітньої політики глобальному ринку знань та інноваційних технологій. Оскільки освітній простір практично кожної сучасної держави є частиною світового, він не може ігнорувати заданий глобальний вектор розвитку.

Застосовуючи такий принцип, як відкритість науково-інформаційного та культурного простору, освіта не може залишатися замкненою системою – ні щодо власного суспільства та його інтересів, ні щодо заданих світовою спільнотою напрямків перетворення та розвитку. Зрозумілим у цьому контексті стає той факт, що важливим завданням освітньої політики є ідея відкритості.

Сьогодні існують наукові праці, де аналізується поняття «відкритий простір освіти». Це праці таких відомих українських освітян як В. Андрущенко, Л. Губерський, В. Журавський, І. Зязюн, В. Кремень, М. Попович та інші. Російські вчені також приділяють значну увагу розвитку відкритого освітнього середовища. Серед них можна виділити праці таких науковців, як А. Адамський, А. Бердашкевич, Г. Гершунський, В. Ледньов, Г. Прокументова.

Так наприклад, доктор педагогічних наук, професор Г. Прокументова у своїй праці «Переход к Открытому образовательному пространству: стратегия субъективации» описує порівняльний аналіз між педагогічними термінами «Закрита система» і «Відкритий освітній простір». Головним, на її думку є наступне:

1. *Місце* людини в освіті, можливість/неможливість впливати, брати участь в освіті, створювати власні реальні освітні форми.

2. *Русійні* сили зміни освіти. Виняткова роль у зміні «Закритої освіти» – держзамовлення і його редуковані форми (постанови, директиви, навчальні плани, програми тощо). Роль освітніх ініціатив та інноваційної діяльності у змінах Відкритого освітнього простору.

3. Відношення до «людського ресурсу»: «облік» його в Закритій системі освіти, а точніше, функціональна редукція людського змісту діяльності в цій системі і розвиток людського ресурсу, його прирощення у Відкритому освітньому просторі.

Отже, «відкритість освіти – це її здатність забезпечити відкритий простір для розвитку особистості, для засвоєння нею відкритого світу, вільного від ідеологічних догм і купюр, евфемізмів і недомовок. Це розгорнутість освітньої системи до інтересів і потреб, повсякденного життя особистості і суспільства, до співпраці учня і вчителя, суспільства і навчальних закладів. Відкритість освіти – це її готовність до зустрічі, діалог з іншими освітніми системами і педагогічними культурами, до усвідомлення їх спільності, глибинних гуманістичних цінностей і неподільності сучасного глобального світу освіти – як зростаючої взаємозалежності його доль. І на цій основі – готовність до інтеграції у світову освітню спільноту» [4].

Оскільки метою нашої статті є ідея інтеграції відкритого освітнього середовища у віртуальний інформаційний простір (інтернет-середовище), необхідно, поряд з поняттям «Відкритий освітній простір» приділити увагу також поняттю «віртуальне освітнє середовище».

На думку М. Вайндорф-Сисоевої віртуальне освітнє середовище доцільно розглянути виходячи з таких точок зору:

1. *З технологічної точки зору*. Це інформаційний простір взаємодії учасників навчально-виховного процесу, що породжено технологіями інформації та комунікації та містить комплекс комп'ютерних засобів і технологій, що дозволяє здійснювати управління вмістом освітнього середовища та комунікацію учасників [1].

2. *В організаційно-комунікаційному аспекті* віртуальне освітнє середовище – це складна самоналагоджувальна (передбачає коригування поведінки, дій учасників процесу комунікації стосовно до змінних умов) і самовдосконалювана (передбачає поступове встановлення ефективного взаємозв'язку, її вдосконалення у засвоєнні більш складних типів взаємозв'язків)

комунікативна система, що забезпечує прямий і зворотний зв'язок між учнями та іншими учасниками навчального процесу [2].

До переваг віртуального освітнього середовища відносяться [10]:

1) *гнучкість* – можливість здійснення навчального процесу в зручному місці і зручний час, незалежно від місця знаходження учасників освітнього процесу;

2) *інтерактивність* – використання у навчальному процесі інтернет-технологій, що дозволяють розширити можливості реалізації навчання в інтерактивних формах;

3) *мобільність* – віртуальна мобільність є формою здійснення академічної мобільності, яка на відміну від просторової, що припускає очне навчання у навчальному закладі, сприяє розширенню освітнього процесу за рахунок використання технологій (наприклад, електронного навчання), організації сучасних освітніх мереж у сфері безперервного навчання. Таким чином, віртуальна мобільність може розглядатися як можливість для учнів та вчителів «віртуально переміститися» у віртуальному освітньому просторі з одного навчального простору в інший з метою отримання знань, їх передачі або обміну досвідом, подолання національної замкненості.

4) *економічна ефективність* – зниження витрат на навчання, особливо це актуально, коли процес навчання охоплює учнів з декількох населених пунктів або, навіть, країн;

Розглянувши різні точки зору [3, 6, 8] щодо поняття освітнього середовища в контексті віртуального простору, маємо можливість виділити декілька основних підходів до пояснення його існування саме в межах інтернету:

– педагогічно доцільно організоване середовище, що оточує окрему дитину чи багатьох дітей;

– частина середовища, де домінує певний педагогічно сформований спосіб життя;

– динамічна мережа взаємопов'язаних педагогічних подій, що створюються зусиллями соціальних суб'єктів різного рівня (колективних та індивідуальних) і виступають інтегрованою умовою особистісного розвитку людини – дорослого і дитини.

Освітнє середовище розглядається як динамічна мережа взаємопов'язаних педагогічних подій, ключовим моментом яких виступає спільна діяльність, що орієнтована на співпрацю та активну діяльну позицію суб'єктів-учасників. То ж маємо можливість виділити педагогічно організоване середовище (навчально-розвиваюче середовище ЗНЗ, позакласне розвивально-дозвільне середовище) і педагогічно неорганізоване середовище – середовище вільної життєдіяльності та неформального спілкування (позашкільне освітнє, масово-комунікаційне, сімейне середовище, середовище вікового і міжвікового спілкування тощо) [12].

На новому етапі інноваційної діяльності, діяльність вчителів щодо розробки та реалізації концепції ЗНЗ, як багатопрофільної, адаптивної, здатної забезпечити становлення особистості учня в освітньому процесі, призвела до необхідності побудови відкритої освітньої системи, як необхідної умови ефективного розвитку особистості учня. Педагогічний потенціал такого відкритого освітнього віртуального середовища зосереджено у наступному:

– організація колективної діяльності та співпраці в групах;

– індивідуалізація навчального процесу;

– створення ситуації успішності для учнів;

– можливість забезпечення діяльнісного підходу;

– гнучкість організаційної структури навчання з використанням дистанційних освітніх технологій (ДОТ);

– можливість інтенсифікації процесу навчання;

– орієнтація на самоосвіту;

– соціалізація учнівської молоді;

– забезпечення психолого-педагогічного супроводу навчально-виховного процесу;

– варіативність змісту освітнього ресурсу.

Таким чином, педагогічний потенціал відкритого освітнього віртуального середовища можливо зобразити наступною схемою:

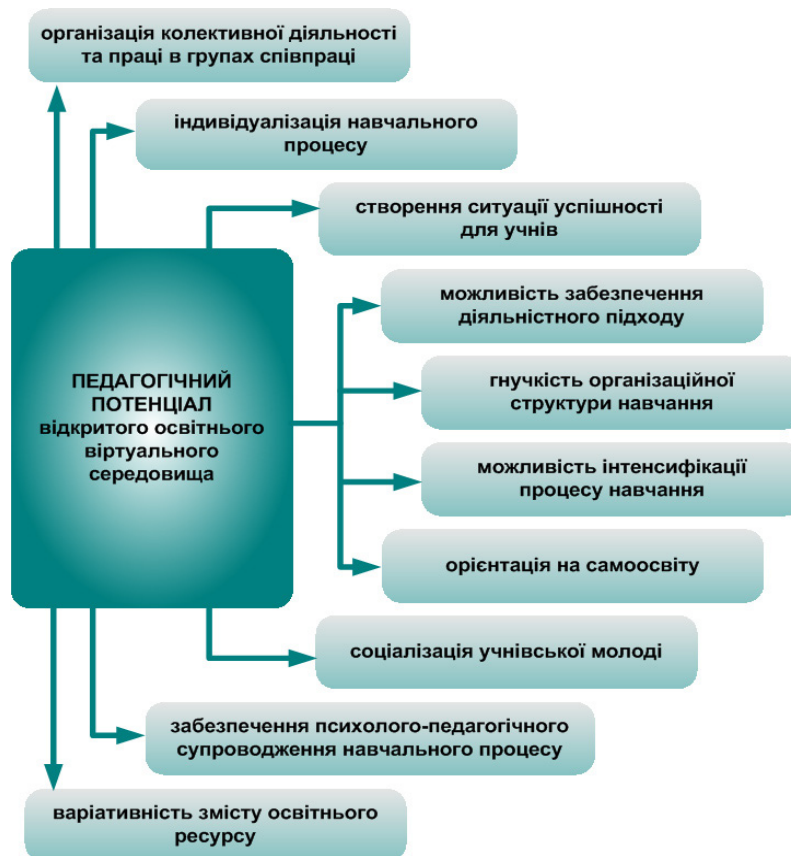

Рис. 1. Педагогічний потенціал відкритого освітнього інтернет-середовища

Узагальнюючи вищенаведене, позначимо наступні основні характеристики, притаманні відкритому освітньому інтернет-середовищу:

- навчання починається з будь-якого рівня готовності учня, незалежно від його «стартових можливостей», тобто, доступно для всіх та відповідає принципам вільного вибору умов навчання;
- у географічному відношенні, побудоване на широкомасштабних освітніх мережах;
- орієнтоване на зміну потреб, умов, запитів соціокультурної ситуації, ця система самоорганізовується та саморозвивається;
- враховує особистісні особливості та індивідуальні можливості кожного учня;
- побудоване на основі взаємодій між суб'єктами освітньої системи;
- допускає гнучке поєднання різних форм навчання та спілкування: індивідуальні, парні та групові форми роботи, використання діалогу та полілогу у навчальному процесі тощо;
- забезпечує вибір індивідуальної «траєкторії» навчання дитини.

Таким чином, можемо підкреслити, що освітнє середовище створює комфортні умови для розвитку учнів, підвищує їх мотивацію до навчання, сприяє досягненню ними високих освітніх результатів і є важливою умовою успіху будь-якого навчального закладу.

При цьому необхідно пам'ятати – щоб дитина розвивалася, потрібно грамотно організувати її діяльність. Адже за пасивного сприйняття навчального матеріалу розвиток дитини не відбувається. Власна активна діяльність дитини, що проектується вчителем заздалегідь у навчальній ситуації, є основою розвитку універсальних навчальних дій, тобто, здатність дитини до саморозвитку та самовдосконалення шляхом свідомого та активного засвоєння нового соціального досвіду і здібностей до моделювання та управління.

Сучасне освітнє середовище – це відкрита педагогічна система, спрямована на формування творчої інтелектуально і соціально розвиненої особистості. Одним із аспектів успішного

існування сучасного інформаційно-освітнього середовища є впровадження ІКТ-технологій в освітній процес.

Головна ідея створення відкритого освітнього інформаційного середовища – це компетентнісний та особистісно орієнтований підхід у навчанні, вихованні, підвищення кваліфікаційного рівня суб'єктів інформаційного середовища. Воно має максимально задовольнити бажання суб'єктів інформаційного середовища щодо розширення діапазону навчальних потреб до максимального, інформаційно забезпечити рівні освіти, навчальні заклади та інформаційно-освітні ресурси, незалежно від місцезнаходження будь-якого суб'єкта, освітнього ресурсу або послуги, якої він потребує, використовуючи типові технології, що реалізуються у середовищі Інтернет.

Оскільки суб'єктів інформаційного середовища можна умовно поділити на три основні групи: *перша* – учні, *друга* – вчителі, вчені, психологи, вихователі, наукові співробітники в галузі освіти, адміністрація навчальних закладів, *третья* – батьки та учасники освітнього інформаційного середовища, які безпосередньо не пов'язані з навчальним процесом. Необхідно також зазначити і цілі, що стоять перед творцями цього середовища, для цих основних груп:

Для *першої групи* (учні):

- сформувати світогляд відкритого інформаційного суспільства;
- забезпечити високий ступінь співробітництва учня зі вчителями, психологами та іншими фахівцями в галузі освіти;
- забезпечити умови для розвитку умінь та навичок критичного мислення у процесі діяльності зі значним обсягом інформації, а також здатності здійснювати її вибір і нести за нього відповідальність;
- формувати навички самостійної роботи з навчальним матеріалом, використовуючи засоби ІКТ;
- розвивати вміння знаходити та інтерпретувати зв'язок між навчальними знаннями та явищами реального життя, до яких ці знання можуть бути застосовані;
- розвивати здібності розв'язувати нетрадиційні задачі, використовуючи набуті знання, уміння та навички;
- сприяти розвитку комунікабельності, що передбачає повагу до різних точок зору, вміння аналізувати їх, навички публічних виступів, участі у дискусіях, вміння встановлювати та підтримувати контакти, працювати в команді.

Для *другої групи* – вчителі, вчені, психологи, вихователі, наукові співробітники у галузі освіти, адміністрація навчальних закладів:

- забезпечити поширення накопиченого досвіду щодо використання інформаційних та комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі;
- забезпечити високий ступінь співробітництва між фахівцями в галузі освіти;
- забезпечити накопичення, інформаційну цілісність та сумісність даних навчального процесу;
- забезпечити сумісність форм, методів і засобів навчання зі сучасним навчальними програмним;
- забезпечити можливості швидкого пошуку, доступу та отримання методичної, навчальної, наукової інформації;
- створювати умови для підвищення якості, доступності та гнучкості освітнього процесу;
- розвивати міждисциплінарні зв'язки в освітньому процесі;
- сприяти якісному впровадженню технологій відкритої освіти (дистанційної освіти, віртуальної школи) в систему освіти;
- сприяти вдосконаленню адміністративно-управлінської діяльності.

Для *третьої групи* (батьки та учасники освітнього інформаційного середовища, які не пов'язані з навчально-виховним процесом):

- надати можливість безпосередньої участі у навчально-виховному процесі, оцінювати якість освіти, приймати активну участь в обговоренні та створенні проектів, що можуть визначати стратегію розвитку освіти загалом;
- сприяти розвитку комунікативних здібностей суб'єктів інформаційного середовища;
- сприяти формуванню нового інформаційного рівня культурних національних традицій, розвитку етнокультурної взаємодії;
- створювати умови для вільного доступу до інформації суб'єктів інформаційного середовища.

Таким чином, стратегія побудови відкритого освітнього інтернет-середовища ґрунтується на сучасних потребах громадян у знаннях. У такому середовищі більш повно реалізується можливість багатомірного руху споживача освітніх послуг в освітньо-професійному середовищі, створюються оптимальні умови для розвитку особистості через навчання і професійно-освітній консалтинг у межах єдиних технологічних засобів.

Використані літературні джерела

1. *Вайндорф-Сысоева М. Е.* Виртуальная образовательная среда: категории, характеристики, схемы, таблицы, глоссарий: учеб. пособие [Текст] / М. Е. Вайндорф-Сысоева. – М.: МГОУ, 2010. – С. 5
2. *Вайндорф-Сысоева М. Е.* Виртуальная образовательная среда: категории, характеристики, схемы, таблицы, глоссарий: учеб. пособие [Текст] / М. Е. Вайндорф-Сысоева. – М.: МГОУ, 2010. – С. 6
3. *Дрофа М. В.* Образовательная среда – как объект управления // Открытый урок [Текст] / М. В. Дрофа, 2002. – № 19-20. – С.23-28.
4. *Клепко С. Ф.* Интегративна освіта і поліформізм знання [Текст] / С. Ф. Клепко. – Київ–Полтава–Харків: ПОПОПП, 1998. – 360 с.
5. *Колодкина Т. Е.* Пространство «открытости» в пространстве образования (построение социального вектора Открытого образования). Вестник Удмуртского Университета [Текст] / Т. Е. Клепко, 2007. – №12. – С.13-15.
6. *Обухов А. С.* Исследовательская деятельность как возможный путь вхождения подростка в пространство культуры [Текст] // Школьные технологи, – 2001. – 5. – С. 26-35.
7. *Онопченко Г. В.* Практичні аспекти створення інформаційно-соціальних середовищ: Методичні рекомендації [Текст] / Г. В. Онопченко. – К. – 2014. – 48 с.
8. *Оспенникова Е. В.* Информационно-образовательная среда современного школьника [Текст] // Школьные технологи / Е. В. Оспенникова, – 2002. – № 4. – С. 25-35.
9. *Прозументова Г. Н.* Переход к Открытому образовательному пространству: стратегия субъективации [Текст] / Г. Н. Прозументова. – Томск, 2003. – С. 81-118.
10. *Руденко Н. С., Макурова Е. В.* Виртуальная образовательная среда как условие развития межкультурной компетентности. Журнал «Педагогическое образование в России» [Текст] / Н.С. Руденко, Е. В. Макурова, 2012. – № 6. – С. 120-123
11. *Шиян Н. И.* Открытая образовательная среда как средство формирования индивидуальной образовательной траектории школьника [Текст] // Международный журнал экспериментального образования / Н. И. Шиян. – 2014. – № 4 – С. 279-281.
12. *Ярошенко А. О.* Розвиток освіти як «відкритої системи» в умовах інформаційного суспільства. Режим доступу http://novyn.kpi.ua/2007-3-1/13_Yaroshenko.pdf.

Bibliography

1. *Vaindorf-Sysoeva M. E.* VIRTUALnaia obrazovatelnaia sreda: katehoryy, kharakterystyky, skhemy, tablytsy, hlossaryi: ucheb. posobyе [Tekst] / M. E. Vaindorf-Sysoeva. – M.: MHOУ, 2010. – S. 5
2. *Vaindorf-Sysoeva M. E.* VIRTUALnaia obrazovatelnaia sreda: katehoryy, kharakterystyky, skhemy, tablytsy, hlossaryi: ucheb. posobyе [Tekst] / M. E. Vaindorf-Sysoeva. – M.: MHOУ, 2010. – S. 6
3. *Drofa M. V.* Obrazovatelnaia sreda – kak obekt upravleniya // Otkrytyi urok [Teks] / M. V. Drofa, 2002. – № 19-20. – S.23-28.

4. *Klepko S. F.* Intehrativna osvita i poliformizm znannia [Tekst] / S. F. Klepko. – Kyiv–Poltava–Kharkiv: POIPOP, 1998. – 360 s.
5. *Kolodkyna T. E.* Prostranstvo «otkrytosti» v prostranstve obrazovanyia (postroyeny sotsyalnoho vektora Otkrytoho obrazovanyia). Vestnyk Udmurtskoho Unyversyteta [Tekst] / T. E. Klepko, 2007. – №12. – S.13-15.
6. *Obukhov A. S.* Yssledovatel'skaia deiatelnost kak vozmozhnyi put vkhozhdnyia podrostka v prostranstvo kultury [Tekst] // Shkolnye tekhnolohy, – 2001. – 5. – S. 26-35.
7. *Onopchenko H. V.* Praktychni aspekty stvorennia informatsiino-sotsialnykh seredovyshch: Metodychni rekomendatsii [Tekst] / H. V. Onopchenko. – K. – 2014. – 48 s.
8. *Ospennykova E. V.* Ynformatsyonno-obrazovatelnaia sreda sovremennoho shkolnyka [Tekst] // Shkolnye tekhnolohy / E. V. Ospennykova, – 2002. – № 4. – S. 25-35.
9. *Prozumentova H. N.* Perekhod k Otkrytomu obrazovatelnomu prostranstvu: stratehiya subektyvatsyy [Tekst] / H. N. Prozumentova. – Tomsk, 2003. – S. 81-118.
10. *Rudenko N. S., Makurova E. V.* Vyrtualnaia obrazovatelnaia sreda kak uslovye razvytyia mezhkulturnoi kompetentnosti. Zhurnal «Pedagogicheskoe obrazovanye v Rossyy» [Tekst] / N.S. Rudenko, E. V. Makurova, 2012. – № 6. – S. 120-123
11. *Shyian N. Y.* Otkrytaia obrazovatelnaia sreda kak sredstvo formyrovanyia yndyvydualnoi obrazovatelnoi traektoryy shkolnyka [Tekst] // Mezhdunarodnyi zhurnal eksperymentalnoho obrazovanyia / N. Y. Shyian. – 2014. – № 4 – S. 279-281.
12. *Yaroshenko A. O.* Rozvytok osvity yak «vidkrytoi systemy» v umovakh informatsiinoho suspilstva. Rezhym dostupu http://novyn.kpi.ua/2007-3-1/13_Yaroshenko.pdf. Opovidky [Text] // Borba. – Chernivtsi. – 1893. – 1 lyutoho. – S.3.